

Аналіз банківського сектору різних країн свідчить, що у світі залишилося всього три держави, де державні банки продовжують відігравати провідну роль: Китай, Індія і Росія. У Китаї влада здійснює реформи корпоративного управління банків, а потім диверсифікує їх власників шляхом первинного розміщення акцій [4].

В Україні функціонує два державні банки: відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» та відкрите акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України». Пріоритет Уряду України — забезпечення стійкості фінансової системи країни, та, зокрема, — надійності банківських вкладів громадян у державних банках. З цією метою наприкінці 2014 р. Уряд здійснив докапіталізацію двох найбільших державних банків — «Укресімбанку» та «Ощадбанку». Уряд гарантує збереження банківських вкладень громадян та захист інтересів вкладників цих державних банків. Зокрема, «Ощадбанк» є єдиним банком в Україні, який має державну гарантію за 100 % вкладами населення (без обмеження застрахованої суми вкладу) [3, с. 124].

Розгортання світової фінансової кризи поставило банківську систему України у складні умови. Обмежений доступ до зовнішніх джерел і девальвація гривні, погіршення фінансового стану позичальників, незбалансованість державних фінансів і політична нестабільність негативно позначилися на фінансовій стійкості банків. Проблему ліквідності, що виникла на початку кризи, змінила проблема якості активів і достатності капіталу. На жаль, правове регулювання функціонування державних банків в Україні є недостатнім як до сучасних умов розвитку фінансової системи України та міжнародних економічних зв'язків, так і до критеріїв ефективності діяльності з огляду на їх організаційно-правову структуру, завдання, роль і значення в економічній системі країни [3, 4, 7]. У державних банках найвищі ризики, що пов'язано з низькою якістю корпоративного управління, неврегульованістю питань управління державними корпоративними правами [1, с. 34], високими політичними ризиками тощо.

З метою реформування державних банків, запровадження нових стандартів корпоративного управління та перегляду бізнес-моделей і стратегічних цілей діяльності Міністерство фінансів України планує розробити стратегію розвитку державних банків.

Література

1. Міщенко В.І. Проблеми вдосконалення управління державними корпоративними правами / В.І. Міщенко, С.В. Науменкова // Економіка України. — 2002. — №5. — С. 29—36.
2. Міщенко В.І. Банківський нагляд / В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. — К.: Центр наукових досліджень НБУ, Університет банківської справи НБУ, 2011. — 498 с.
3. Міщенко В.І. Проблеми реформування державних банків / В.І. Міщенко // Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі. — Полтава: ПУЕТ, 2015. — С. 124—125.
4. Мищенко В.И. Институциональные аспекты обеспечения устойчивости государственного сегмента банковской системы (на примере Украины) / В.И. Мищенко, В.В. Гордиенко. — М.: ИПУ, 2015. — С.156—162.
5. Науменкова С. Особливості формування сучасної моделі фінансової системи / С. Науменкова, С. Міщенко // Вісник Національного банку України. — 2006. — №11. — С. 26—31.
6. Науменкова С.В. Фінансові репресії в механізмі прихованого переміщення державного боргу: форми та інструменти / С.В. Науменкова, В.І. Міщенко // Фінанси України. — 2015. — №8. — С. 31—55.
7. Mishchenko S.V. The Role of State Banks in Ensuring the Stability of the Financial System / S.V. Mishchenko, S.V. Naumenkova // Economics, Management, Law: Problems and Prospects. Collection of scientific articles Volume 2. Agenda Publishing House, United Kingdom, 2015. — P. 83—86.

УДК 336.648

*Олександр ДИБА **

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОДАТКОВИЙ КРЕДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ НАЛОГОВЫЙ КРЕДИТ КАК ИНСТРУМЕНТ СТАБИЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ

INVESTMENT TAX CREDIT AS THE MEANS OF ECONOMIC STABILIZATION

Анотація. Зарубіжний досвід свідчить, що з огляду на переваги та недоліки інвестиційного податкового кредиту, він залишається стимулом для розвитку. Тому, за рахунок реформування податкових пільг можлива стабілізація економіки України.

* ДИБА Олександр Михайлович / Александр ДЫБА / Oleksandr DYBA — к.е.н., доцент кафедри банківських інвестицій, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», е—mail: Iuliia88@yandex.ru

Аннотація. Зарубежний опыт показываает, что из расчета преимуществ и недостатков инвестиционного налогового кредита, он остается стимулом для развития. Поэтому, за счет реформирования налоговых льгот возможна стабилизация экономики Украины.

Abstract. The foreign experience shows, that despite the advantages and disadvantages of investment tax credit, it remains the reason of development. Therefore, the reformation of tax benefits is able to secure the stabilization of Ukrainian economy.

Становлення інвестиційно—інноваційної моделі економіки України вимагає активної інноваційної діяльності. Проте, відомо, що суб'єкти господарювання не можуть залишатися інноваційно—активними протягом тривалого проміжку часу без належної підтримки держави.

Сьогодні у розвинених країнах використовується достатньо широкий арсенал державних стимулів. Там поряд із бюджетним фінансуванням, субсидіями, дотаціями, субвенціями, державними замовленнями та нормами амортизації закордоном застосовують інвестиційний податковий кредит. В результаті своєрідної «економії» на податках зростає інноваційна активність суб'єктів господарювання, відбувається інноваційний розвиток національної економіки. Тому, цілком зрозумілою є актуалізація питання використання інвестиційного податкового кредиту в Україні.

Оскільки застосування такого кредиту в національній економіці доцільно здійснювати на основі успішного зарубіжного досвіду. Нами зосереджено увагу на практиці використання інвестиційного податкового кредиту в розвинених (інноваційних) країнах, зокрема Франція, Велика Британія, Канада, Японія та США (рис. 1) [2].

Загалом, в усіх обраних країнах інвестиційний податковий кредит, на сьогодні має спрямованість на розвиток. Проте, дещо відрізняються конкретні цілі та механізм такого стимулювання інноваційної діяльності.

Надання податкових кредитів національним компаніям з метою збільшення фінансування НДДКР вперше впроваджено в Японії. Промислові компанії тут мають право на зменшення податку на прибуток у розмірі 7 % інвестицій у передову техніку та технології, що стимулює її оновлення, а отже підвищує інноваційний рівень виробництва. Податкові інноваційні пільги не повинні перевищувати 10 % розміру корпоративного податку, залежать від приросту витрат на науково-дослідницьку діяльність [6, с. 80]. Така система ефективна у разі оптимізації управління витратами на рівні підприємства.

У США податкові пільги, пов'язані з виснаженням надр у нафто-газовидобуванні, лісозаготівлях, для інтенсифікації виробництва в цих сферах, застосовувались у періоди економічних криз. Знижки витрат на виснаження надр диференціювалися залежно від галузі та становила від 5 до 22 %. Сьогодні держава використовує інвестиційний податковий кредит для збереження економічної могутності, що, на нашу думку, становить його перевагу. Проте, тільки у 2011 р з державного бюджету було виділено 10 млрд дол. США для стимулювання інноваційних досліджень [8]. Тому, окремі недоліки пов'язані із перевитратами, недоотриманням надходжень бюджетами в коротко- і середньостроковій перспективі.

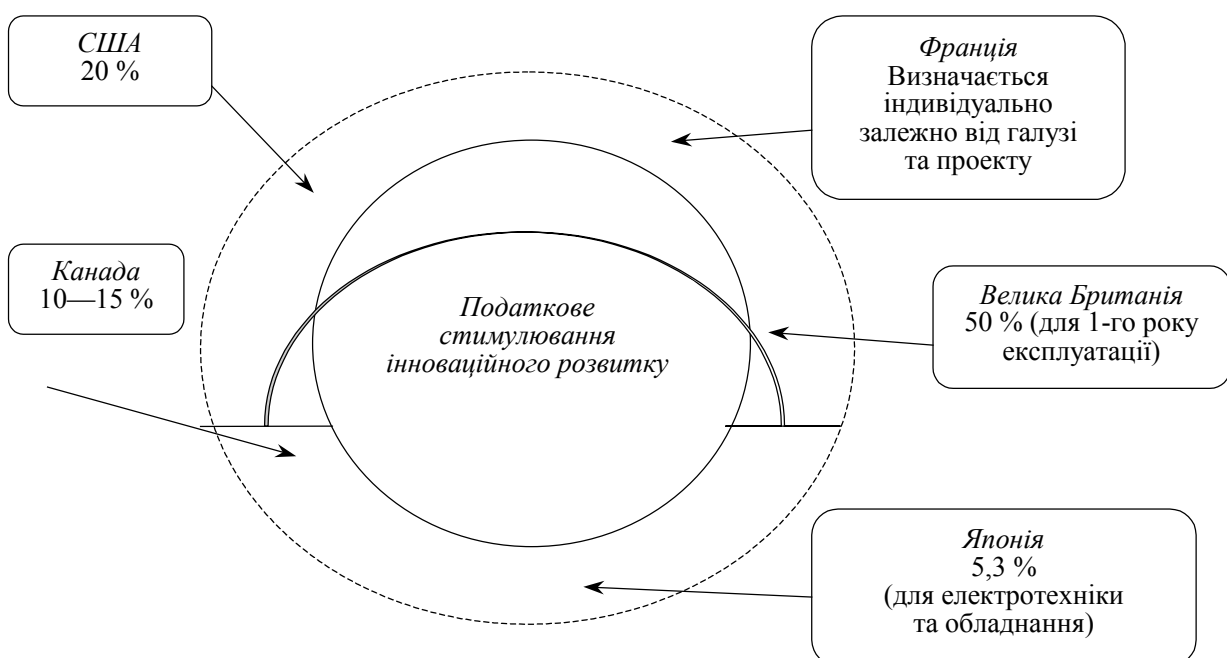

Рис. 1. Межі інвестиційного податкового кредиту в розвинених країнах

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [5, с. 81]

Великобританія ввела податкові пільги порівняно недавно, починаючи з початку 2000-х років. Компанії мали право зменшувати свої податкові платежі, податок на прибуток, на відповідні суми. Якщо компанії не мали достатньо прибутку, то могли переносити величину податкових пільг на наступні періоди [1, с. 10]. Здебільшого це стосувалося стимулювання інноваційної діяльності малих і середніх підприємств, тому позитивний ефект інвестиційного податкового кредиту проявляється у їх розвитку. У такому випадку, недоліком є нерівномірний розподіл податкових пільг, що зумовив окремі незручності для великих підприємств.

Натомість у Франції податковий інвестиційний кредит трактується, як податковий дослідний кредит. Він надається за програмою CIR і призначений для стимулювання інноваційної діяльності в пріоритетних галузях. Мета даної податкової пільги — заохочення зусиль інноваційних підприємств, спрямованих на підвищення їх конкурентоспроможності, незалежно від сфери діяльності, розмірів і організаційної структури таких підприємств [1, с. 10]. Це формує основну перевагу такого стимулювання, яка полягає у його інноваційній спрямованості. Недоліком є складність оцінки прямого ефекту від таких пільг.

У Канаді практика інвестиційного податкового кредиту застосовується як на федеральному, так і на регіональному рівні [9]. Це дозволяє провінціям збільшити окремі податкові знижки, що сприятиме їх інноваційному розвитку та, безумовно, це є перевагою такого виду стимулювання. Одночасно, перевищення знижок інвестиційного податкового кредиту примножує ризики регіональних бюджетів у короткостроковій та середньостроковій перспективі, тому потрібно регулювати межі даних пільг.

Тобто, у розвинених країнах інвестиційний податковий кредит, зважаючи на його переваги та недоліки на національному рівні, залишається стимулом для розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОДАТКОВОГО КРЕДИТУ ЗАКОРДОНОМ

Країна	Переваги (зважаючи на національну специфіку інвестиційного податкового кредиту)	Недоліки (зважаючи на національну специфіку інвестиційного податкового кредиту)
Великобританія	Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу	Нерівномірний розподіл пільг
Франція	Інноваційна та дослідницька спрямованість податкового кредиту	Складність оцінки прямого ефекту від таких пільг
Канада	Стимулювання розвитку на регіональному рівні	Ризики недоотримання ресурсів регіональними бюджетами
США	Збереження економічної могутності країни	Перевитрати, недоотримання надходжень бюджетами в коротко- та середньостроковій перспективі
Японія	Стимулювання постійного оновлення матеріально-технічної бази	Потреба управління витратами

Джерело: узагальнено автором

Натомість, в Україні поки існують лише теоретичні основи інвестиційного податкового кредиту.

Так, згідно Закону України «Про оподаткування прибутку», який втратив чинність з 01.04.2011 р., інвестиційний податковим кредитом називалася відстрочка сплати податку на прибуток, що надавалася суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм з подальшою компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через загальне зростання прибутку, що буде отриманий згідно з чинним законодавством унаслідок реалізації інноваційних програм [3, с. 228].

На сьогодні, податковим кодексом гарантується лише податкове стимулювання впровадження підприємствами енергоефективних технологій шляхом звільнення від оподаткування 80 % прибутку підприємств, отриманого від продажу на митній території України товарів власного виробництва за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України; а також 50 % прибутку, отриманого від здійснення енергоефективних заходів і реалізації енергоефективних проектів підприємств, що включені до Державного реєстру підприємств, установ, організацій, які здійснюють розроблення, впровадження та використання енергоефективних заходів та енергоефективних проектів [7].

На нашу думку, вітчизняні суб'єкти господарювання потребують законодавчого закріплення та реформування механізму інвестиційного податкового кредиту, що надасть їм змогу:

- розширити спектр фінансових ресурсів;
- відчутти підтримку держави на шляху реалізації своїх пріоритетів;

— активізувати свою інноваційну діяльність, яка забезпечить конкурентоспроможність і додаткові прибутки.

Позитивні ефекти для держави полягатимуть у такому:

— покращиться конкурентоспроможність економіки за рахунок випуску інноваційної продукції;

— основа для розширення податкової бази у майбутньому.

Основні недоліки пов'язані із недоотриманням бюджетом податків у короткостроковому періоді, ризиками негативних результатів інноваційної діяльності.

Література

1. Алексеев И. В. Европейський досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності / І. В. Алексеев, Р. Й. Желізняк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. — 2012. — № 725. — С. 7—16.

2. Аналітична записка. Щодо доцільності запровадження податкових механізмів стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку в Україні. Аналітична записка. — Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1315/>

3. Бабич Л. М. Інвестиційний податковий кредит як інструмент регулювання інвестиційних процесів / Л. М. Бабич, А. О. Кузнецова // Актуальні проблеми економіки: фаховий економічний журнал. — 2011. — № 9 (123) — С. 226—231.

4. Волков О. І. Економіка і організація інноваційної діяльності: підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. ; під ред. М. П. Денисенка. — К. : ВД «Професіонал», 2004. — 662 с.

5. Кам'янська О. В. Податкові пільги як складова системи стимулювання інноваційної діяльності підприємств. / О.В. Кам'янська, І.О. Солов'ян // Економіка і управління. — 2012. — № 2. — С. 79—85.

6. Никифоров А.Є. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / А.Є. Никифоров, В.М. Диба, В.О. Парнюк // Фінанси України. — 2009. — №5. — С. 78—86.

7. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 13 — 14, № 15—16, № 17, ст. 112.

8. A strategy for American innovation. Securing our economic growth and prosperity. National Economic Council, Council of Economic Advisers, and Office of Science and Technology Policy. — February 2011, 76 p.

9. Investment Tax Credit. — Electronic resource. — The way of access: <http://sbinfocanada.about.com/od/incometaxcanada/g/Investment—Tax—Credits.htm>

УДК 330.01:364

Лариса ЄМЕЛЬЯНЕНКО,
Тетяна ШКОДА*

СОЦІАЛЬНІ СТАБІЛІЗАТОРИ В ДЕРЖАВНОМУ АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ

СОЦИАЛЬНЫЕ СТАБИЛИЗАТОРЫ В ГОСУДАРСТВЕННОМ АНТИКРИЗИСНОМ УПРАВЛЕНИИ

SOCIAL STABILIZERS IN PUBLIC ANTI-CRISIS MANAGEMENT

Анотація. Розглянуто національні особливості використання сучасного інструментарію соціальних стабілізаторів (системи соціального захисту, соціального забезпечення та соціального обслуговування), обґрунтовані практичні рекомендації його оновлення та реалізації в контексті впровадження концепції державного антикризового управління в Україні.

Аннотация. Рассмотрены национальные особенности использования современного инструментария социальных стабилизаторов (системы социальной защиты, социального обеспечения и социального обслуживания), обоснованы практические рекомендации его обновления и реализации в контексте внедрения концепции государственного антикризисного управления в Украине.

Abstract. National features of using the modern toolkit of social stabilizers (systems of social protection, social security and social services) are considered. Practical recommendations of its update and implementation in the context of the concept of public anti-crisis management in Ukraine are substantiated.

* ЄМЕЛЬЯНЕНКО Лариса Михайлівна / Лариса ЕМЕЛЬЯНЕНКО / Larysa EMELIANENKO — д.е.н., професор кафедри макроекономіки та державного регулювання, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», e-mail: lora-lara@ukr.net

ШКОДА Тетяна Никодимівна / Татьяна ШКОДА / Tetiana SHKODA — к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», e-mail: tnshkoda@ukr.net